

DOMINIK SIEKLUCKI*

 <https://orcid.org/0000-0003-3596-3547>

ZJAWISKO ROZDZIELENIA GŁOSÓW W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH W POLSCE W WYBRANYCH MIASTACH – WSTĘPNA ANALIZA PROBLEMATYKI

CEL BADAWCZY

Praktyce wyborczej znane jest zjawisko rozdzielania (nazywanego również rozproszeniem) głosów. Polega ono na tym, że wyborcy, dysponując więcej niż jednym głosem w tych samych wyborach, nie oddają ich – jeśli oczywiście pozwalają na to regulacje prawa wyborczego – w konsekwentny sposób, tylko udzielają poparcia różnym kandydatom lub partiom politycznym. Najbardziej znanym przykładem tego zjawiska są wybory do Bundestagu (pierwszej izby parlamentu Republiki Federalnej Niemiec), w których wyborcy dysponują dwoma głosami. Głos pierwszy oddają na kandydata w okręgu jednomandatowym, a głos drugi na listę w okręgu wielomandatowym [Sarnecki 2003: 214; Sieklucki 2020: 165]. Występowanie w praktyce tego zjawiska potwierdził Dieter Nohlen, choć jak wykazał, do lat dziewięćdziesiątych XX w. dotyczyło to kilkunastu procent wyborców [Nohlen 2004: 332–333].

W artykule przedstawiono wyniki badań dotyczących tego zjawiska w wyborach samorządowych w Polsce. Analizę podzielono na dwie części – pierwsza dotyczy wyborów przeprowadzanych w Krakowie w latach 2002–2018, a druga wyborów z 2024 r. w wybranych dwudziestu miastach. Należy zauważyć, że konstrukcja polskiego samorządu oraz regulacje prawne stwarzają możliwość występowania w praktyce rozdzielania głosów w dwóch podstawowych

* Dr hab., prof. nadzw. UJ, Uniwersytet Jagielloński, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, dominik.sieklucki@uj.edu.pl

wymiarach. W wymiarze wertykalnym wybory przeprowadzane są na trzech poziomach samorządu i wówczas zjawiska rozproszenia głosów można poszukiwać w wyborach do organów gmin lub miast, rad powiatów oraz sejmików województw. Należy nadmienić, że jeśli gmina ma status miasta na prawach powiatu, to wówczas są tylko dwa poziomy, tj. gminny i wojewódzki. W wymiarze horyzontalnym zjawisko to może występować w gminach, w których wyborcy osobno wybierają organ stanowiący (radę gminy lub radę miasta) oraz wykonawczy (wójta, burmistrza lub prezydenta miasta). W badaniach skoncentrowano się wyłącznie na tym drugim wymiarze.

Jest to uzasadnione trzema głównymi przyczynami. Po pierwsze, porównywanie struktury głosowania między poziomami napotyka wiele barier, wśród których najpoważniejszą stanowi brak komitetów wyborczych wyborców na wyższych poziomach samorządu terytorialnego (w szczególności wojewódzkim), które dość licznie wystawiają kandydatów w wyborach na poziomie gmin, a wówczas część wyborców oddających głosy w wyborach do rad powiatów i sejmików województw musi przenosić je na komitety partii politycznych. Analizy o takim charakterze są oczywiście podejmowane, ale dotyczą innych aspektów głosowania [Flis 2015: 41–53]. Po drugie, ograniczenie się do konkretnych jednostek samorządu terytorialnego tego samego poziomu pozwala na łatwiejsze określenie struktury rywalizacji wyborczej. Po trzecie, należy również wskazać na regulacje prawne. W Polsce obowiązuje bowiem dość nietypowe rozwiązanie dotyczące zgłaszania kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Komitet wyborczy, który zamierza zgłosić kandydaturę w takich wyborach, nie zbiera podpisów bezpośrednio dla niej, ale ma obowiązek zarejestrować kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych gminy. Oznacza to, że kandydat w wyborach organu wykonawczego oraz grupa kandydatów na radnych będą pochodzić z tego samego komitetu wyborczego.

Bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast wprowadzono w Polsce w 2002 r.¹ Tło polityczne i genezę przyjęcia tego rozwiązania obszernie opisał Andrzej K. Piasecki [2006: 107–119]. Z punktu widzenia tematyki niniejszego artykułu istotne jest wskazanie przyczyn wprowadzania wspomnianych powyżej procedur zgłaszania kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Projekt ustawy wprowadzający bezpośrednie wybory organów wykonawczych gmin wniesiony do Marszałka Sejmu w dniu 22 listopada 2001 r. zawierał typowe regulacje, zgodnie z którymi prawem zgłaszania kandydatur dysponowały partie polityczne, organizacje społeczne i wyborcy, a zgłoszenie kandydatury wymagało zebrania określonej liczby podpisów wyborców. Jednakże dość szybko w trakcie prac legislacyjnych procedurę zgłaszania kandydatów

¹ Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. 2002 nr 113 poz. 984).

zmieniono. W dniu 23 kwietnia 2002 r. w trakcie wspólnego posiedzenia dwóch komisji (Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz Ustawodawczej) poseł Witold Gintowt-Dziewałtowski z Sojuszu Lewicy Demokratycznej (SLD) zgłosił poprawkę do projektu ustawy, proponując wprowadzenie przepisu w brzmieniu: „prawo zgłoszenia (kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta miasta) ma komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie. W każdym z tych okręgów liczba zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów na radnych nie może być mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu”. W trakcie dyskusji zmianę tę popierano następującymi argumentami: „Chodzi o to, żeby kandydat, który ubiega się o mandat wójta, burmistrza, prezydenta, przynajmniej próbował zabiegać o swoje zaplecze polityczne i merytoryczne w radzie. Żeby to nie był przysłowiowy Kowalski, który decydując się kandydować na wójta, burmistrza, nie docenia wagi problemu współpracy z organem stanowiącym” – poseł Waldy Dzikowski (Platforma Obywatelska). „Chciałbym zwrócić uwagę, że proponując taki zapis, podkomisji przyświecał jeszcze jeden cel – postawienie pewnego rodzaju bariery dla różnego rodzaju Tymińskich, którzy przyjadą na teren gminy, zbiorą 150 podpisów i zarejestrują się jako kandydaci na wójtów. [...] Chodzi o to, żeby nie było przypadkowych kandydatów, którzy poszukują przygód” – poseł Jerzy Czepułkowski (SLD). Celem wprowadzenia tej procedury było więc dążenie do tego, aby komitet wyborczy, z którego wywodzi się wójt, burmistrz lub prezydent miasta, posiadał również określoną liczbę radnych, a to z kolei zapewniało współpracę organu stanowiącego i wykonawczego. Przyjęto więc w trakcie prac legislacyjnych domyślne założenie, że poparcie dla kandydata na wójta, burmistrza, prezydenta miasta pozwalające na wygranie wyborów przełoży się na poparcie dla kandydatów na radnych, które zgłosi ten sam komitet wyborczy.

Celem artykułu jest udzielenie odpowiedzi na dwa pytania badawcze. Pierwsze brzmi: Czy zjawisko rozproszenia głosów w wyborach samorządowych w Polsce występuje w praktyce? Pytanie drugie: Czy wskazane powiązanie ze sobą procedur rejestracji kandydatów w wyborach organu wykonawczego i organu stanowiącego przekłada się na konsekwentne decyzje wyborców? Autor artykułu stawia również dwie hipotezy badawcze: (1) poparcie dla indywidualnego kandydata nie jest równoznaczne z poparciem dla kandydatów na radnych komitetu wyborczego, który go zgłosił; (2) poparcie dla kandydata i komitetu wyborczego, który go zgłosił, jest różne w zależności od typu komitetu wyborczego. W tym miejscu należy wyjaśnić, że w przepisach Kodeksu wyborczego z 5 stycznia 2011 r.², który uchylił wspomnianą ustawę z 20 czerwca 2002 r., wyodrębnia się cztery rodzaje komitetów wyborczych: komitet wyborczy partii politycznej, koalicyjny komitet wyborczy, komitet wyborczy organizacji

² Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112).

i komitet wyborczy wyborców. W uproszczeniu, na użytek przeprowadzenia analizy, te cztery podmioty można ująć w dwie grupy. Pierwsza to komitety wyborcze partii politycznych lub koalicji partii politycznych, a druga to komitety wyborcze wyborców, niezależnie od tego, czy są tworzone bezpośrednio przez mieszkańców czy przez organizacje społeczne.

METODOLOGIA BADAŃ

Badania nad problematyką rozproszenia głosów w wyborach samorządowych koncentrują się głównie na elekcji przeprowadzonej w kwietniu 2024 r. Zostały jednak poprzedzone wstępną analizą wyników wyborów przeprowadzanych w Krakowie w latach 2002–2018, które stały się dla autora inspiracją (szerzej zagadnienie to zostało opisane w następnej części artykułu).

Badania dotyczące 2024 r. objęły łącznie 20 dużych miast: 18 miast będących siedzibami wojewodów i sejmików województw oraz dodatkowo Częstochowę i Przemyśl. W odniesieniu do miast będących siedzibami województw należy wyjaśnić, że 2 z 16 województw składających się na zasadniczy podział administracyjny Polski (kujawsko-pomorskie oraz lubuskie) mają odrębne siedziby dla wskazanych wyżej organów i są to, odpowiednio, Bydgoszcz i Toruń oraz Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra³. Taki dobór miast pozwolił na ujęcie w badaniach dużych jednostek zlokalizowanych w różnych częściach Polski. Ze względu na objętość artykułu nie było możliwe przeprowadzenie analiz w większej liczbie miast. Świadomie zrezygnowano natomiast z analiz dotyczących małych gmin, ponieważ są one utrudnione z powodu specyficznej struktury rywalizacji politycznej, w której uczestniczą liczne komitety wyborcze wyborców, a partie polityczne wykazują się niekiedy mniejszą aktywnością lub wystawiają kandydatów pod szyldami utrudniającymi ich polityczną identyfikację. Analizę utrudnia również dostęp do informacji: o ile wybory w dużych miastach zazwyczaj są szeroko opisywane i relacjonowane w mediach, to w odniesieniu do małych gmin relacje, jeśli w ogóle są dostępne, zwykle przybierają ogólnikową formę i sprowadzają się do podawania suchych danych. Innymi słowy, analiza takich wyborów wymaga znajomości sytuacji politycznej w danej jednostce.

Badania miały charakter ilościowy oraz jakościowy. W badaniach ilościowych skoncentrowano się na danych dotyczących wyników wyborów. Ze względu na specyfikę i w niektórych przypadkach dość skomplikowaną

³ Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. 1998 nr 96 poz. 603).

strukturę rywalizacji wyborczej na poziomie samorządu terytorialnego analiza ilościowa została uzupełniona badaniami jakościowymi dotyczącymi koalicji wyborczych oraz faktycznego statusu kandydatów i komitetów wyborczych. W badaniach główną bazą źródłową były dane i statystyki publikowane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) oraz media lokalne.

BADANIA WSTĘPNE – KRAKÓW

Inspiracją dla sformułowania problemu badawczego dotyczącego rozproszenia głosów w wyborach samorządowych były, jak już wspomniano, znane autorowi wyniki wyborów przeprowadzanych w Krakowie w latach 2002–2018. W tabeli 1 przedstawiono szczegółowe dane dotyczące tych wyborów. Zawarto w niej wyniki tylko tych komitetów wyborczych oraz ich kandydatów w wyborach na prezydenta miasta, które zdobyły mandaty w radzie miasta.

Na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 1 można stwierdzić występowanie dwóch tendencji o wymiarze ilościowym.

Po pierwsze, jeśli w wyborach startował kandydat zgłoszony przez komitet wyborczy wyborców, to poza jednym wyjątkiem, uzyskiwał on wyraźnie wyższe poparcie jako kandydat na urząd prezydenta miasta niż komitet, którego reprezentantem był w wyborach do rady miasta. Tendencję tę można zauważyć w każdych wyborach w przypadku Jacka Majchrowskiego oraz Józefa Lassoty w wyborach 2002 r. oraz Łukasza Gibały w 2018 r. Warte podkreślenia jest to, że różnice między liczbą głosów oddanych na kandydata na urząd prezydenta a listami kandydatów na radnych były znaczące. Przykładowo Majchrowski w 2006 r. uzyskał 76 527 głosów więcej niż komitet wyborczy, który reprezentował. W przypadku Lassoty różnica ta wynosiła 22 315 głosów, a w przypadku Gibały 15 948 głosów. Uogólniając, w ujęciu ilościowym kandydaci zgłoszeni przez komitety wyborcze wyborców w wyborach na prezydenta miasta uzyskiwali o 189,32% więcej głosów niż same te komitety w wyborach do rady miasta, a zakres różnic, uwzględniając największe i najmniejsze różnice, rozpościł się od 503,01% (wynik Majchrowskiego w 2002 r.) do 7,6% (wynik Majchrowskiego w 2018 r.). Średnia obejmuje wyłącznie te wyniki, w których poparcie indywidualne było wyższe. Wspomniany wyjątek dotyczył Krzysztofa Adamczyka, który w 2002 r., ubiegając się o stanowisko prezydenta Krakowa jako kandydat Komitetu Wyborczego Wyborców Krakowska Platforma Samorządowa, uzyskał o 4887 głosów mniej niż komitet wyborczy, który reprezentował.

Tabela 1. Wybory do Rady Miasta Krakowa oraz prezydenta Krakowa w latach 2002–2018

Data wyborów	Komitet wyborczy: liczba mandatów/ liczba głosów/ procent ważnych głosów	Wybory prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Wybory prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
27.10.2002/ 10.11.2002	Koalicja SLD–UP: 10/32945/16,87	–	–	–
	Liga Polskich Rodzin: 9/31485/16,12	Kazimierz Kapera: 18390/9,19	–	–41,6%
	Prawo i Sprawiedliwość: 9/33638/17,22	Zbigniew Ziobro: 25859/ 12,93	–	–23,1%
	Platforma Obywatelska: 7/26807/13,73	Jan Rokita: 36128/ 18,06	–	+34,8%
	KKW Józefa Lassoty: 7/24231/12,41	Józef Lassota: 46546/23,27	74875/49,53	+92,1%
	KWW Krakowska Platforma Samorządowa: 1/12993/6,65	Krzysztof Adamczyk: 8106/4,05	–	–37,6%
	KWW „Przyjazny Kraków”: 0/7026/3,60	Jacek Majchrowski: 42377/21,18	6296/50,47	+503,01%
12.11.2006/ 26/11/2006	Platforma Obywatelska: 22/90331/37,83	Tomasz Szczypiński: 55779/22,88	–	–38,3%
	Prawo i Sprawiedliwość: 19/68323/28,61	Ryszard Terlecki: 63860/26,20	90611/40,43	–6,5%
	KWW Jacka Majchrowskiego: 2/26630/11,15	Jacek Majchrowski: 103157/42,31	133507/59,57	+287,4%

21.11.2010/ 5.12.2010	Platforma Obywatelska: 24/103370/42,39	Stanisław Kracik: 84748/33,69	82951/40,45	–18%
	Prawo i Sprawiedliwość: 12/65694/26,94	Andrzej Duda: 56302/22,38	–	–14,3%
	KWW Jacka Majchrowskiego: 7/35758/14,66	Jacek Majchrowski: 102594/40,78	122130/59,55	+186,9%
16.11.2014/ 30.11.2014	Prawo i Sprawiedliwość: 19/75870/33,14	Marek Lasota: 65417/26,95	80477/41,23	–13,8%
	Platforma Obywatelska: 18/74703/32,63	Marta Patena: 22267/9,17	–	–70,2%
	KKW Jacka Majchrowskiego: 6/30660/13,39	Jacek Majchrowski: 95106/39,18	114705/58,77	+210,2%
21.10.2018/ 4.11.2018	KWW Jacka Majchrowskiego: 23/143883/43,65	Jacek Majchrowski: 154830/45,84	197019/61,94	+7,6
	Prawo i Sprawiedliwość: 16/98305/29,82	Małgorzata Wassermann: 107696/31,88	121083/38,06	–9,6%
	KWW Łukasza Gibały „Kraków dla mieszkańców”: 4/41953/12,73	Łukasz Gibała: 57901/17,14	–	+ 38%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wybory samorządowe w 2002 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2002ampnbspr> (dostęp 13.12.2024); Wybory samorządowe w 2006 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2006ampnbspr> (dostęp 13.12.2024); Wybory samorządowe w 2010 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2010ampnbspr> (dostęp 13.12.2024); Wybory samorządowe w 2014 r., <https://samorząd2014.pkw.gov.pl/> (dostęp 13.12.2024); Wybory samorządowe w 2018 r., https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia#general_committee_stat (dostęp 13.12.2024); Wybory samorządowe w 2018 r., https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia/126100#results_vote_council (dostęp 13.12.2024).

Po drugie, widoczna jest też odwrotna tendencja w przypadku kandydatów zgłoszonych przez partie polityczne. Poza jednym wyjątkiem, za każdym razem kandydat na prezydenta miasta zgłoszony przez komitet partyjny uzyskiwał mniejsze poparcie niż listy kandydatów na radnych tego samego komitetu, przy czym różnice te nie były tak duże jak w poprzedniej kategorii i wahały się od –6,5% (wynik Ryszarda Terleckiego i komitetu PiS w 2006 r.) do –70,2% (wynik Marty Pateny i komitetu PO w 2014 r.), czyli różnica wynosiła –26,15%. Jedyny wyjątek w tej grupie pojawił się w 2002 r.: Jan Rokita jako kandydat Platformy Obywatelskiej na urząd prezydent miasta otrzymał o 9321 więcej głosów niż PO w wyborach do rady miasta.

W przypadku obu tendencji, wyraźnie dostrzegalnych w ujęciu ilościowym, należy jednak uwzględnić perspektywę jakościową, która ten stosunkowo czytelny obraz komplikuje i czyni trudniejszym w jednoznacznej ocenie. Należy w jej ramach wskazać dwie ważne okoliczności. Po pierwsze, kategorii komitetu wyborczego wyborców nie można automatycznie utożsamiać z komitetem niezwiązanym z partią lub partiami politycznymi. W wyborach w dużych miastach raczej nie pojawiają się – parafrazując określenie Jacka Raciborskiego zastosowane do nazwania praktyki zaobserwowanej już na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku – komitety „konspiracyjne”, czy *de facto* komitety partyjne, ale ukryte pod nazwami mającymi utrudnić lub uniemożliwić ich prostą identyfikację⁴, ale niekiedy faktyczny status kandydata wystawionego przez komitet wyborczy wyborców, a także samego komitetu, nie jest łatwy do określenia.

Zjawisko to najlepiej ilustruje przypadek Jacka Majchrowskiego, który od 2002 r. budował swój wizerunek jako kandydata bezpartyjnego lub, jak to sam określał, ponadpartyjnego, ale w zależności od konkretnych wyborów albo zbliżał się, albo oddalał od współpracy z partiami politycznymi. W wyborach w 2002 r. startował jako kandydat komitetu wyborców – takie oznaczenie wskazane jest w danych PKW w kategorii „typ komitetu”, ale w nazwie umieszczono określenie „ponadpartyjny”⁵. Było to spowodowane tym, że Majchrowski w 2002 r. był zasadnie łączony z lewicą: był członkiem Sojuszu Lewicy Demokratycznej, w latach 1996–1997, czyli w okresie funkcjonowania rządu koalicji SLD–PSL, pełnił funkcję wojewody małopolskiego, a w kampanii 2002 r. uzyskał wsparcie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego. Nie jest zatem zaskoczeniem, że w tym czasie cieszył się poparciem koalicji SLD–UP,

⁴ J. Raciborski pisał o kandydatach i listach konspiracyjnych, zob. Raciborski 1997: 118–119.

⁵ Wybory do rady miasta na prawach powiatu: wyniki głosowania i wyniki wyborów Miasto Kraków, województwo małopolskie Ponadpartyjny Komitet Wyborczy Wyborców „Przyjazny Kraków”, <https://wybory2002.pkw.gov.pl/grada/gw1/w12/m1261/k1603.html> (dostęp 16.12.2024).

która w wyborach do rady miasta wystawiła własne listy, ale w wyborach na urząd prezydenta poparła Majchrowskiego. O ponadpartyjności jego komitetu wyborczego miało decydować poparcie różnych organizacji i znanych osób, w tym np. Maryli Rodowicz [Sieklucki 2011: 256–257].

W kolejnych wyborach Majchrowski konsekwentnie podtrzymywał i ugruntowywał swój wizerunek jako kandydata ponadpartyjnego, ale jednocześnie podpierał to różnymi działaniami, np. zawieszeniem swojego członkostwa w SLD, szerszą współpracą z innymi ugrupowaniami i organizacjami (np. PSL) czy odmową w 2006 r. zgrupowania list wyborczych⁶ swojego komitetu wyborczego z komitetem Lewicy i Demokratów (LiD), czyli koalicji czterech partii lewicowych, w tym SLD. LiD na skutek odmowy próbował wystawić własnego kandydata w wyborach na prezydenta miasta, ale nie udało się znaleźć odpowiedniej kandydatury [Rymarz 2007: 258–259]. W wyborach w latach 2010 i 2014 ta strategia Majchrowskiego – przynosząca efekty – była kontynuowana, ale w wyborach w 2018 r. nastąpił powrót do stanu z roku 2002. Przed wyborami powołana została bowiem koalicja z jego udziałem, obejmująca również PO, Nowoczesną i kilka mniejszych ugrupowań⁷. Powstanie tej koalicji było zresztą zwieńczeniem współpracy Majchrowskiego i PO w radzie miasta w poprzednich latach, a ta z kolei była efektem opisywanych trudności ze zdobyciem mandatów radnych przez kandydatów z jego komitetu wyborczego. Przykładowo w 2014 r. Majchrowski i Platforma Obywatelska podpisali umowę koalicją dotyczącą współpracy w latach 2014–2018 w radzie miasta, a w wyborach w 2014 r. PO poparła Majchrowskiego w II turze wyborów⁸.

Oprócz Jacka Majchrowskiego kandydatem trudnym w jednoznacznej ocenie jest wspomniany Krzysztof Adamczyk, który w 2002 r. startował jako kandydat komitetu wyborczego wyborców, ale wcześniej pełnił funkcję wiceprezydenta Krakowa i był politykiem związanym z Platformą Obywatelską⁹ (jak pisały lokalne media, rozważał kandydowanie do rady miasta z list tej partii¹⁰). Natomiast Józef Lassota, również startujący jako kandydat komitetu

⁶ Instytucję grupowania list wyborczych zastosowano jednorazowo w wyborach w 2006 r. Rozwiązanie to opisał F. Rymarz (2007: 53–65).

⁷ *Walczy po raz piąty o fotel prezydenta Krakowa. Kim jest Jacek Majchrowski?*, Gazeta Prawna, 21.10.2018, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1312706,kim-jest-jacek-majchrowski-prezydent-krakowa.html> (dostęp 16.12.2024).

⁸ *Majchrowski w koalicji z PO. Zapowiada zmiany w urzędzie*, TVN24, <https://tvn24.pl/krakow/jacek-majchrowski-bedzie-rzadzil-z-platforma-obywatelska-w-krakowie-ra-500693-ls3420709> (dostęp 16.12.2024).

⁹ *Ruch na Platformie*, Dziennik Polski, 16.09.2002, <https://dziennikpolski24.pl/ruch-na-platformie/ar/2343372> (dostęp 16.12.2024).

¹⁰ *Wiceprezydent – kandydat*, Wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,76842,1045792.html> (dostęp 14.01.2025).

wyborczego wyborców, to polityk związany z Unią Wolności, w latach 1997–2001 pełniący funkcję posła tej partii. Warto nadmienić, że w latach 1992–1998 był też prezydentem Krakowa.

W ocenie wyników kandydatów zgłoszonych przez partie polityczne należy uwzględnić dwie okoliczności. Opisane powyżej przypadki kandydatów bezpartyjnych, czy raczej ponadpartyjnych, wskazują, że dla wyborców wydaje się ważniejszy wizerunek kandydata i jego oficjalna afiliacja niż faktyczny status. Dobrym przykładem jest hasło Majchrowskiego z 2006 r. widoczne na plakacie wyborczym: „Kraków wolny od polityki – gwarantuję”¹¹ w kontekście rywalizacji z kandydatami zgłoszonymi przez partie polityczne. Ponadto główne partie polityczne, tj. PO i PiS, w wyborach w opisywanym okresie miały wyraźne trudności ze znalezieniem odpowiednich kandydatur i z Majchrowskim rywalizowały osoby albo niezbyt rozpoznawalne, albo rozpoznawalne, ale jako politycy na szczeblu ogólnokrajowym. W obu przypadkach byli to stosunkowo wygodni rywale dla urzędującego prezydenta z punktu widzenia deklarowanej ponadpartyjności. Interesującym przypadkiem, wyłamującym się z tej tendencji, był wynik Jana Rokity z 2002 r., który jak się wydaje, był spowodowany przede wszystkim jego osobistą popularnością i rozpoznawalnością z powodu stosunkowo długiej aktywności politycznej i długoletnich związków z Krakowem. Ciekawostką potwierdzającą specyficzny charakter rywalizacji wyborczej w wyborach samorządowych jest porównanie wyników wyborczych Rokity z wynikami Zbigniewa Ziobry z PiS. Rokita, startując jako kandydat na posła z listy PO w wyborach do Sejmu przeprowadzonych 23 września 2001 r. w okręgu nr 13 obejmującym Kraków, otrzymał 20 251 głosów, czyli o 15 877 głosów mniej niż w wyborach samorządowych w 2002 r. Natomiast w przypadku jego kontrkandydata w wyborach 2002 r. Zbigniewa Ziobry z PiS było odwrotnie: w wyborach na prezydenta miasta otrzymał 25 859, a w wyborach parlamentarnych w 2001 r. 36 309 głosów, czyli o 10 450 głosów mniej w wyborach samorządowych. Do porównywania rezultatów wyborów parlamentarnych i samorządowych w wymiarze personalnym należy jednak podchodzić ostrożnie, ponieważ występują między nimi istotne różnice.

Istotną kwestią wymagającą rozstrzygnięcia jest stwierdzenie, czy na wynik wyborczy komitetu wyborczego w wyborach do rady miasta mogła mieć wpływ liczba zarejestrowanych kandydatów na radnych. Należy przypomnieć, że z formalnego punktu widzenia prawem zgłoszenia kandydata na urząd prezydenta miasta dysponuje ten „komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów

¹¹ *Jacek Majchrowski oficjalnie rozpoczął kampanię w Krakowie*, Money.pl, 19.10.2006, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artukul/jacek;majchrowski;oficjalnie;rozpoczal;kampanie;w;krakowie,31,0,194079.html (dostęp 16.12.2024).

na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie. W każdym z tych okręgów liczba zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów na radnych nie może być mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu”¹². Oznacza to, że minimalnym warunkiem zgłoszenia kandydata na urząd prezydenta miasta jest zarejestrowanie liczby kandydatów na radnych wynoszącej około połowy ogólnej liczby obsadzanych mandatów. Przykładowo w Krakowie w wyborach w 2002 r. wybierano 43 radnych w 7 okręgach wyborczych, przy czym w dwóch okręgach wybierano po 5 radnych, w dwóch kolejnych po 6 radnych, a w trzech po 7 radnych. W praktyce oznacza to, że aby zarejestrować kandydata na prezydenta miasta, należało zarejestrować uprzednio co najmniej 22 kandydatów na radnych. W przypadku komitetów wyborczych, których kandydatem był Majchrowski, możliwy niedobór kandydatów na radnych nie występował. W wyborach w 2002 r. komitet „Przyjazny Kraków” zarejestrował kandydatury na radnych we wszystkich 7 okręgach w ogólnej liczbie 63, a w każdym okręgu liczba kandydatów była wyższa niż liczba mandatów do obsadzenia. W wyborach w 2006 r. liczba kandydatów na radnych komitetu wyborczego Majchrowskiego wynosiła 86, a liczba kandydatów we wszystkich okręgach była wyraźnie wyższa niż liczba mandatów. W latach 2010 i 2014 ta tendencja utrzymała się, przy czym liczba kandydatów na radnych wynosiła, odpowiednio, 85 i 88. W wyborach w 2018 r. liczba kandydatów komitetu wyborczego Jacka Majchrowskiego spadła do 57, ale i tak w każdy okręg liczba była wyższa niż liczba obsadzanych mandatów. Warto nadmienić, że komitety wyborcze Józefa Lassoty i Krzysztofa Adamczyka w wyborach w 2002 r. również zarejestrowały większą liczbę kandydatów na radnych we wszystkich okręgach wyborczych, niż wynosiła liczba obsadzanych w nich mandatów.

Na podstawie analizy wyników wyborów samorządowych przeprowadzanych w Krakowie w latach 2002–2018 można sformułować cztery wnioski. Po pierwsze, rozdzielenie głosów jest zjawiskiem faktycznie występującym w praktyce. Po drugie, dotyczy ono wszystkich kandydatów, przy czym jeśli kandydat startuje w wyborach z komitetu wyborczego wyborców i deklaruje ponadpartyjność lub bezpartyjność, to otrzymuje wyraźnie większą liczbę głosów niż jego komitet wyborczy w wyborach do rady miasta, a jeśli kandydat został zgłoszony przez partię polityczną, to uzyskuje mniejsze poparcie niż jego komitet w wyborach do rady. W tym ostatnim przypadku wysokość rozproszenia głosów jest jednak wyraźnie niższa niż w przypadku kandydatów ponadpartyjnych lub bezpartyjnych. Po trzecie, niższe poparcie dla komitetów wyborczych w wyborach do

¹² Przepis o takim brzmieniu zawierała w art. 7 ust. 2 nieobowiązująca już ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, ale do wyborów w 2024 r. nie uległ on zmianie i aktualnie zawiera go art. 478 § 2 Kodeksu wyborczego.

radę miasta niż kandydatów zgłoszonych przez te komitety w wyborach na urząd prezydenta nie jest związane z liczbą zarejestrowanych kandydatów. Po czwarte, dla wyborców istotniejszy wydaje się być status kandydata na urząd prezydenta miasta, jego autoidentyfikacja polityczna jako kandydata ponadpartyjnego i bezpartyjnego oraz kreowany wizerunek w kampanii wyborczej niż faktyczna złożoność jego zależności lub przynależności partyjnej.

WYBORY SAMORZĄDOWE W 2024 R.

Drugi etap badań polegał na sprawdzeniu, czy rozdzielenie głosów stwierdzone w Krakowie i związane z nim prawidłowości występowały również w wybranych dwudziestu miastach w wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2024 r. Szczegółowe zestawienie danych dotyczących tych wyborów przedstawiono w tabeli 2. Ze względu na objętość artykułu zrezygnowano z analiz wyborów wcześniejszych, koncentrując się wyłącznie na ostatniej elekcji. W tabeli 2, sporządzonej analogicznie do tabeli 1, uwzględniono wyłącznie te komitety wyborcze, które wprowadziły swoich przedstawicieli do rad miast. W niektórych przypadkach w analizie uwzględniono także wyniki innych komitetów wyborczych.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 2 można stwierdzić, że zjawisko rozdzielenia głosów w wyborach samorządowych w 2024 r. występowało we wszystkich dwudziestu wybranych miastach. Nie odnotowano, aby kandydat w wyborach na prezydenta miasta i komitet wyborczy, z którego kandydował w wyborach do rady miasta, uzyskali taką samą liczbę głosów. Analiza danych doprowadziła do wyodrębnienia dwóch głównych grup wyników wyborczych. Pierwsza to przypadki, w których kandydat uzyskiwał więcej głosów niż komitet wyborczy, którego był kandydatem. Natomiast druga grupa obejmuje sytuacje przeciwnie, tj. przypadki, gdy kandydat otrzymywał mniej głosów niż komitet wyborczy, z którego kandydował. Obie grupy przypadków występowały w zbliżonej liczbie – pierwszych stwierdzono 30, a drugich 32. Należy powtórzyć, że podobnie jak w przypadku Krakowa, w analizie ujęto wyłącznie te komitety wyborcze, które zdobyły mandaty w wyborach do rady miasta. W szczegółowym ujęciu należy wskazać, że w przypadkach, gdy kandydat otrzymywał indywidualnie więcej głosów niż komitet, z którego kandydował, różnice te wynosiły od 0,4% (wynik Moniki Pohoreckiej w Częstochowie) do 268,6% (wynik Piotra Krzystka w Szczecinie). Średnio w tej grupie rozdzielenie głosów wynosiło 68,42%. Natomiast w przypadkach przeciwnych, tj. gdy kandydat na urząd wykonawczy uzyskiwał mniej głosów niż komitet wyborczy, z którego startował, różnice te wynosiły od –0,4% (wynik Henryka Dębowskiego w Białymstoku) do –99,5% (wynik Joanny Tomczyk w Przemyśle). Średnio w tej grupie rozdzielenie głosów wynosiło –16,82%.

Tabela 2. Wyniki wyborów samorządowych 7 i 24 kwietnia 2024 r. w wybranych miastach w Polsce

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Białystok	Koalicja Obywatelska: 14/41702/39,42	Tadeusz Truskolaski: 56591/53,32	–	+35,7%
	Prawo i Sprawiedliwość: 12/35632/33,68	Henryk Dębowski: 35495/33,45	–	–0,4%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 2/12032/11,37	–	–	–
Bydgoszcz	Koalicja Obywatelska: 15/58013/52,45	Rafał Bruski: 60307/53,50	–	+4%
	KWW Łukasza Schreibera – Bydgoska Prawica: 10/32654/29,52	Łukasz Schreiber: 32375/28,72	–	–0,90%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 3/16516/14,93	Joanna Czerska-Thomas: 14247/12,64	–	–13,7%

Tabela 2 (cd.)

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Częstochowa	Prawo i Sprawiedliwość: 9/21967/27,39	Monika Pohorecka: 22051/27,29	32586/42,24	+0,4%
	Koalicja Obywatelska: 7/18326/22,85	Łukasz Banaś: 17446/21,59	–	–4,8%
	Lewica: 6/15768/19,66	Krzysztof Matyjaszczyk: 25801/31,93	44555/57,76	+63,6%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 2/8043/10,03	Krzysztof Świerczyński: 7398/9,16	–	–8%
	KWW: Wspólnie dla Częstochowy K. Matyjaszczyk: 1/6196/7,72	–	–	–
Gdańsk	Koalicja Obywatelska: 25/102624/57,78	Aleksandra Dulciewicz: 103337/57,95	–	+0,7%
	Prawo i Sprawiedliwość: 8/37555/21,14	Tomasz Rakowski: 36244/20,33	–	–3,5%
	Wspólna Gdańska Droga 2050: 1/14298/8,05	Andrzej Pecka: 12355/6,93	–	–13,6%

Miasto	Komitetby wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Gorzów Wielkopolski	Koalicja Obywatelska: 13/14220/38,54	Piotr Wilczewski: 8279/22,18	11502/38,77	–41,8%
	Prawo i Sprawiedliwość: 5/7969/21,60	Roman Sondej: 5807/15,56	–	–27,1%
	KWW Jacka Wójcickiego: 6/6164/16,70	Jacek Wójcicki: 18381/49,24	18166/61,23	+198,2%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 1/3447/9,34	–	–	–
Katowice	Koalicja Obywatelska: 14/38475/39,23	–	–	–
	KWW Forum Samorządowe i Marcin Krupa: 9/29472/30,05	Marcin Krupa: 60112/62,43	–	+104%
	Prawo i Sprawiedliwość: 5/18243/18,60	Leszek Piechota: 14173/14,72	–	–22,3%
Kielce	Prawo i Sprawiedliwość: 10/22796/30,21	Marcin Stępniewski: 19078/25,05	29407/43,46	–16,3%
	Koalicja Obywatelska: 10/21786/28,87	Agata Wojda: 25608/33,63	38256/56,54	+17,5%
	KWW Marcin Bursztein Przyjazne Kielce: 4/11242/14,90	Marcin Burnsztajn: 14197/18,64	–	+26,3%
	Lewica: 1/4930/6,53	Marcin Chłodnicki: 2628/3,45	–	–46,7%

Tabela 2 (cd.)

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Kraków	Koalicja Obywatelska: 24/118641/40,11	Aleksander Miszański: 110556/37,21	133703/51,04	–6,8%
	Prawo i Sprawiedliwość: 12/68615/23,20	Łukasz Kmita: 58795/19,79	–	–14,3%
	KWW Łukasza Gibały „Kraków dla Mieszkańców”: 7/46012/15,56	Łukasz Gibała: 79580/26,79	128269/48,96	+73%
Lublin	Prawo i Sprawiedliwość: 13/41388/34,84	Robert Derewenda: 40796/34,26	–	–1,4%
	KWW Krzysztof Żuk: 18/63237/53,23	Krzysztof Żuk: 68461/56,94	–	+8,3%
Łódź	Koalicja Obywatelska: 28/139428/57,65	Hanna Zdanowska: 143862/59,30	–	+3,2%
	Prawo i Sprawiedliwość: 8/56701/23,44	Agnieszka Wojciechowska van Heukelom: 54733/22,56	–	–3,5%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 1/23022/9,52	Ewa Szymanowska: 22487/9,27	–	–2,3%

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Olsztyn	Koalicja Obywatelska: 12/21348/34,21	Robert Szewczyk: 20650/32,81	27552/53,45	–3,3%
	Prawo i Sprawiedliwość: 8/12892/20,66	Grzegorz Smoliński: 9753/15,50	–	–24,3%
	KWW Czesława Małkowskiego: 2/6318/10,13	Czesław Małkowski: 13315/21,16	23997/46,55	+110,7%
	KWW M. Możdżonka – Lepszy Olsztyn: 1/6053/9,70	Marcin Możdżonek: 8502/13,51	–	+40,5%
	KWW Piotra Grzymowicza: 1/4539/7,27	–	–	–
	KWW Wspólny Olsztyn: 1/4527/7,26	Mirosław Arczak: 6088/9,67	–	+34,5%
Opole	KWW Arkadiusz Wiśniewskiego: 11/17465/39,40	Arkadiusz Wiśniewski: 33104/75,47	–	+89,5%
	Koalicja Obywatelska: 10/15029/33,91	–	–	–
	Prawo i Sprawiedliwość: 4/7734/17,45	Tadeusz Nowak: 7586/17,29	–	–1,9%

Tabela 2 (cd.)

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Poznań	Koalicja Obywatelska: 22/91702/49,09	Jacek Jaśkowiak: 82147/43,74	109533/70,67	–10,4%
	Zjednoczona Prawica: 6/33688/18,04	Zbigniew Czerwiński: 38128/20,30	45465/29,33	+13,2%
	Lewica: 3/22487/12,04	Beata Urbańska: 20133/10,72	–	–10,5%
	Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 3/21634/11,58	Marcin Plewiński: 35877/19,10	–	+65,8%
Przemyśl	KWW Wojciecha Bakuna Wspólnie dla Przemyśla: 8/5723/27,36	Wojciech Bakun: 9791/46,23	11684/73,48	+71,1%
	Koalicja Obywatelska: 7/5668/27,10	Tomasz Dziurak: 4187/19,77	4216/26,52	–26,1%
	KWW Macieja Kamińskiego: 5/3660/17,50	Maciej Kamiński: 3082/14,55	–	–15,8%
	KWW Roberta Bala Przemyśl to My: 2/2907/13,90	Robert Bal: 2496/11,78	–	–14,1%
	KWW Nasz Przemyśl: 1/1973/9,43	Joanna Tomczyk: 1031/4,87	–	–99,5%

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Rzeszów	Prawo i Sprawiedliwość: 9/21342/28,42 Koalicja Obywatelska: 7/18628/24,81 KWW Konrada Fijołka Rozwój Rzeszowa: 5/14750/19,64 KWW Stowarzyszenia Razem dla Rzeszowa: 4/10515/14,00	Waldemar Szumny: 18314/24,23 – Konrad Fijołek: 28649/37,91 Jacek Strojny: 15579/20,16	30331/45,10 – 36916/54,90 –	–14,2% – +94,2% +48,2%
Szczecin	Koalicja Obywatelska: 19/58319/43,79/ Prawo i Sprawiedliwość: 7/32602/24,48 KWW Piotra Krzystka Koalicja Samorządowa: 5/21944/16,48	– Zbigniew Bogucki: 36091/26,96 Piotr Krzystek: 80881/60,43	– – –	– +10,7% +268,6%
Toruń	Koalicja Obywatelska: 15/27103/39,33 Prawo i Sprawiedliwość: 6/15161/11,47 KWW Michała Zaleskiego: 4/7904/11,47	Paweł Gulewski: 26548/38,28 Adrian Mól: 8872/12,79 Michał Zaleski: 18315/26,41	39093/65,00 – 21048/35,00	–2% –41,5% +131,7%

Tabela 2 (cd.)

Miasto	Komitety wyborcze: liczba mandatów/ liczba ważnych głosów/ procent głosów	Kandydaci na prezydenta miasta – I tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Kandydaci na prezydenta miasta – II tura (liczba głosów/ procent ważnych głosów)	Różnica: wybory do rady – wybory prezydenta w I turze
Warszawa	Koalicja Obywatelska: 37/360655/47,02 Prawo i Sprawiedliwość: 15/170392/22,22 Lewica: 8/102009/13,30	Rafał Trzaskowski: 444006/57,41 Tobiasz Bocheński: 178652/23,20 Agnieszka Biejat: 99442/12,86	– – –	+23,1% +4,8% –2,5%
Wrocław	Koalicja Obywatelska: 23/98653/42,13 Prawo i Sprawiedliwość: 8/50275/21,47 KKW Jacek Sutryk Lewica i Samorządowcy: 6/33229/14,19 Koalicja Trzecia Droga 2050 – PSL: 0/19707/8,52	– Łukasz Kasztelowicz: 45000/ 19,17 Jacek Sutryk: 80585/34,33 Izabela Bodnar: 69954/29,80	– – 115350/68,29 53 572/31,71	– –10,5% +142,5% +255%
Zielona Góra	Koalicja Obywatelska: 14/19788/38,62 Prawo i Sprawiedliwość: 5/9774/19,07 KWW Janusz Kubicki: 6/9210/17,97	Marcin Pabierowski: 22098/42,74 Grzegorz Maćkowiak: 6417/12,41 Janusz Kubicki: 18584/35,95	28464/57,46 – 21072/42,54	+11,7% –34,3% +101,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW dotyczących wyborów z 7 i 21 kwietnia 2024 r. Wybory samorządowe w 2024 r., <https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/> (dostęp 18.12.2024).

Bardziej szczegółowa analiza wyników wyborów z 2024 r. pozwala zauważyć występowanie tendencji zbliżonych do zauważonych w Krakowie, choć jednocześnie należy podkreślić, że całościowe ujęcie wyborów przeprowadzonych w dwudziestu miastach pokazuje złożoność i wielowymiarowość samorządowych elekcji. Przede wszystkim na podstawie danych zawartych w tabeli 2 należy stwierdzić, że kandydaci komitetów wyborczych wyborców uzyskiwali wyższe poparcie niż same te komitety w wyborach do rad miast. Taka sytuacja dotyczyła 16 z 20 kandydatów (czyli 80%). Średnia wyników tych 16 kandydatów daje rozdzielanie głosów na poziomie 96,44%, a z uwzględnieniem 4 kandydatów o niższym poparciu wynik ten wynosi 70,64%¹³. Takie rozróżnienie jest uzasadnione, ponieważ bezspornie dwoje z tych czterech kandydatów można uznać za kandydatów *de facto* partyjnych. Przypadek pierwszy to Łukasz Schreiber w Bydgoszczy, który otrzymał o 0,9% głosów mniej (w ujęciu liczbowym wynosiło to 279 głosów) niż komitet, z którego kandydował. Schreiber był faktycznie kandydatem PiS, pomimo że formalnie był zgłoszony przez komitet wyborczy wyborców¹⁴. Drugi to kandydat PiS w Przemyślu Maciej Kamiński¹⁵, który podobnie jak Schreiber, formalnie był kandydatem komitetu wyborczego wyborców i uzyskał 15,8% mniejsze poparcie niż komitet, z którego startował. Pozostałe dwa wyniki „ujemne” kandydatów komitetów wyborczych wyborców również odnotowano w Przemyślu, przy czym najistotniejszy liczbowo jest wynik Joanny Tomczyk, która otrzymała aż 99,5% procent mniejsze poparcie niż wystawiający ją komitet wyborczy (przy czym w ujęciu liczbowym różnica wyniosła zaledwie 942 głosy). Sytuację w Przemyślu można jednak tłumaczyć strukturą rywalizacji politycznej w tym mieście i wysokim wsparciem dla Wojciecha Bakuna, który jako kandydat komitetu wyborczego wyborców wygrał wybory.

Natomiast kandydaci partii politycznych lub koalicji partii politycznych częściej otrzymywali niższe poparcie niż komitety, których byli kandydatami – tak było w przypadku 28 z 42 kandydatów (czyli 66,67%). W przypadku 14 kandydatów, którzy uzyskali wyższe poparcie od wysuwających ich komitetów, rozdzielanie głosów wynosiło 36,39%, a w przypadku 28, którzy uzyskali mniejsze poparcie, rozdzielanie wynosiło –14,57%.

W odniesieniu do kandydatów na urzędy prezydentów miast można sądzić, że podobnie jak to miało miejsce w Krakowie, najważniejszymi czynnikami wpływającymi na strukturę rywalizacji wyborczej oraz poparcie w wyborach

¹³ Warto przypomnieć, że w Krakowie w latach 2002–2018 średnia ta wynosiła 189,32%.

¹⁴ Ł. Schreiber był członkiem PiS, posłem tej partii i pełnił funkcję ministra w rządzie Mateusza Morawieckiego.

¹⁵ M. Kamiński był radnym PiS od 2018 r. i dyrektorem biura posła tej partii do Parlamentu Europejskiego Tomasza Poręby.

był formalny status komitetu wyborczego oraz związane z nim działania dotyczące kreowania wizerunku danego kandydata jako ponadpartyjnego lub bezpartyjnego. W praktyce bowiem – podobnie jak w przypadku Jacka Majchrowskiego – niektórzy z nich wywodzili się z partii politycznych, wykazywali związki z nimi albo podejmowali współpracę. Wcześniej wspominało o kandydaturze Łukasza Schreiber. Interesujący jest również przypadek Jacka Sutryka kandydującego na urząd prezydenta Wrocławia. W wyborach w 2018 r. kandydował z list Koalicji Obywatelskiej jako kandydat bezpartyjny. Natomiast w wyborach w 2024 r. sytuacja była dość skomplikowana, a na tle jego kandydatury zarysował się spór między centralnymi władzami Koalicji Obywatelskiej i lokalnymi działaczami z Wrocławia. Otrzymał on bowiem wsparcie niektórych liderów KO, która nie wystawiła we Wrocławiu własnego kandydata¹⁶, ale jednocześnie, jak informowały lokalne media, KO nie udzieliła mu wyraźnego wsparcia¹⁷. Ten swoisty paradoks jeden z działaczy PO we Wrocławiu Tomasz Owczarek tłumaczył w ten sposób, że kandydaturę Sutryka mogą wesprzeć konkretne osoby, ale Koalicja Obywatelska oficjalnie go nie poprze¹⁸. Z kolei Krzysztof Żuk kandydujący jako kandydat komitetu wyborczego wyborców na urząd prezydenta Lublina dysponował wsparciem różnych partii politycznych, w tym KO, Polski 2025 i PSL. Za kandydata podobnego do Jacka Majchrowskiego można uznać Jacka Kubickiego (Zielona Góra), pełniącego funkcję prezydenta miasta od 2006 r. Początkowo był związany z lewicą (był członkiem SLD), od 2012 r. współpracował z PO, a potem miał wsparcie PSL. Natomiast Arkadiusz Wiśniewski ubiegający się o funkcję prezydenta Opola w różnych okresach zbliżał się lub oddalał od współpracy z partiami politycznymi. Początkowo związany był z Platformą Obywatelską, ale w 2013 r. zrezygnował z członkostwa, uprzedzając możliwą decyzję sądu koleżeńskiego (zajmował się sprawą nakłaniania radnych do zmiany klubu)¹⁹.

¹⁶ M. Rajfur, *PO oficjalnie popiera Jacka Sutryka*, Gazeta Wrocławska, 5.04.2024, <https://gazetawroclawska.pl/po-oficjalnie-popiera-jacka-sutryka-wroclawska-koalicja-obywatelska-we-wroclawiu-idzie-do-wyborow-po-zmiane-w-urzedzie-miasta/ar/c1-18438253> (dostęp 15.01.2025).

¹⁷ A. Brzozowski, *Platforma oddaje Wrocław walkowerem*, Wyborcza.pl, Wrocław, 14.03.2024, <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,30795509,platforma-oddaje-wroclaw-walkowerem-partia-tuska-nie.html#:~:text=W%20wyborach%20prezydenta%20Wroc%25%82awia%20Koalicja%20Obywatelska%20nie%20udzieli,tym%20zdezorientowany%20-%20przyznaje%20Bogdan%20Zdrojewski%2C%20pose%25%82%20Platformy> (dostęp 15.01.2025).

¹⁸ B. Senderek, *Jasna deklaracja Donalda Tuska: Jacek Sutryk ma nasze poparcie*, Wroclife, 19.03.2024, <https://wroclife.pl/artukul/4632/jasna-deklaracja-donald-tuska-jacek-sutryk-ma-nasze-oficjalne-poparcie> (dostęp 15.01.2025).

¹⁹ Arkadiusz Wiśniewski odszedł z Platformy Obywatelskiej, Portal NTO, 21.11.2013, <https://nto.pl/arkadiusz-wisniewski-odszedl-z-platformy-obywatelskiej/ar/4589949> (dostęp 15.01.2025).

W 2024 r. ponownie nawiązał współpracę z KO, która udzieliła mu wsparcia i nie wystawiła własnej kandydatury²⁰. Z kolei Konrad Fijołek (Rzeszów) jako kandydat komitetu wyborczego wyborców otrzymał wsparcie KO, Lewicy i Polski 2050²¹. Wsparciem partii politycznych (Koalicji Obywatelskiej oraz Polski 2050 Szymona Hołowni) dysponował również Piotr Krzystek podczas wyborów na stanowisko prezydenta Szczecina. Należy też wspomnieć, że niektórym kandydatom, np. Jackowi Wójcickiemu (Gorzów Wielkopolski), trudno jest przypisać oczywiste związki z partiami politycznymi.

Podsumowując, należy stwierdzić, po pierwsze, że w wybranych dwudziestu miastach w wyborach samorządowych w 2024 r. zjawisko rozdzielania głosów występowało w praktyce. Dotyczyło ono wszystkich kandydatów, tj. bez względu na to, czy formalnie byli to kandydaci komitetu wyborczego wyborców czy partii politycznych lub koalicji partii politycznych. Po drugie, wyraźnie można także zauważyć tendencję, że kandydaci należący do pierwszej grupy raczej uzyskiwali większe poparcie niż komitety, z których startowali, a kandydaci startujący pod szyldami partii politycznych mniejsze (szczegółowe zestawienie zawiera tabela 3).

Tabela 3. Dane dotyczące rozdzielania głosów w wyborach samorządowych w 2024 r. w dwudziestu miastach

Typ rozdzielania głosów	Liczba przypadków	Zakres rozdzielania głosów	Typ komitetu wyborczego
Kandydat uzyskuje wyższe poparcie niż komitet	30	68,42%	wyborców: 16 (80%) partyjny: 14 (33,33%)
Kandydat uzyskuje niższe poparcie niż komitet	32	-16,82%	wyborców: 4 (20%) partyjny: 28 (66,67%)

Źródło: opracowanie własne.

Po trzecie, z przeprowadzonej analizy wynika również, że rozdzielanie głosów należy bardziej wiązać z większym poparciem dla kandydatów niż dla komitetów wyborczych, z których startowali, niż z tendencją odwrotną.

²⁰ S. Pustułka, *Wybory samorządowe 2024. Koalicja Obywatelska podpisała porozumienie programowe z prezydentem Opola*, Wyborcza.pl, Opole, <https://opole.wyborcza.pl/opole/7,35086,30751415,wybory-samorzadowe-2024-koalicja-obywatelska-podpisala-porozumienie.html> (dostęp 15.01.2025).

²¹ *Wybory na prezydenta Rzeszowa. Znamy wyniki. Co z drugą turą?*, Wprost, 7.04.2024, <https://www.wprost.pl/wybory-samorzadowe-2024/11646826/wybory-2024-rzeszow-konrad-fiolek-powalczy-w-drugiej-turze-zmierzy-sie-z.html> (dostęp 15.01.2025).

Po czwarte, można też zauważyć, że w przypadku badanych miast nieliczne próby „ukrycia” kandydatów partyjnych za szyldami komitetów wyborczych wyborców nie przyniosły rezultatu.

PRÓBA WYJAŚNIENIA

Osobnym, ale ważnym, problemem naukowym jest odpowiedź na pytanie, dlaczego wyborcy rozdzielają swoje głosy i nie głosują tak, jak zakładali twórcy rozwiązań prawnych dotyczących rejestracji kandydatów, tj. w konsekwentny sposób. Rozwiązanie tego problemu wymaga dalszych badań, które powinny być przeprowadzane w okresie wyborczym, ale w niniejszym artykule należy wskazać trzy podstawowe wyjaśnienia. Po pierwsze, część decyzji wyborców wynika z przyjętej taktyki wyborczej. W takich przypadkach wyborcy zdają sobie sprawę ze struktury poparcia dla kandydatów na stanowiska prezydentów miast i w sposób celowy rozdysponowują swoje głosy, aby zwiększyć szanse wygranej konkretnej osoby. Może to dotyczyć z jednej strony dość wyrazistych sytuacji, w których nie wszystkie współpracujące ze sobą partie polityczne wystawiają własnych kandydatów w wyborach prezydenckich, a z drugiej – z kalkulacji wyborczej w przypadkach rywalizowania kandydatów zgłoszonych przez różne podmioty.

Tę grupę przypadków można zilustrować przykładami. W Zielonej Górze wyższe indywidualne poparcie dla Marcina Pabierowskiego, kandydata Koalicji Obywatelskiej na prezydenta miasta, niż komitetu KO w wyborach do rady miasta można tłumaczyć niewystawieniem własnego kandydata przez koalicję Trzecia Droga PSL – 2050 Szymona Hołowni. Koalicja PSL i ugrupowania Hołowni w wyborach do rady miasta otrzymała 3261 głosów (ale nie zdobyła mandatów) i zapewne część jej wyborców poparła Pabierowskiego – otrzymał on o 2310 głosów więcej w I turze niż komitet KO. Natomiast w Kielcach koalicja PSL – Polska 2050 Szymona Hołowni wystawiła własnego kandydata, Adama Cyrańskiego, ale otrzymał on o 4025 głosów mniej niż komitet, z którego kandydował, a ponieważ Agata Wojda z KO otrzymała o 3822 głosy więcej niż komitet Koalicji Obywatelskiej, to należy domniemywać, że większość wyborców koalicji PSL – Polska 2050 zdecydowała się udzielić jej poparcia. Innym przykładem może być wspomniane poparcie dla Joanny Tomczyk w Przemyśle – część osób głosujących na wystawiający ją komitet wyborczy w wyborach organu stanowiącego zapewne zdawała sobie sprawę, że nie ma ona wystarczającego poparcia, aby skutecznie rywalizować o prezydenturę w mieście, i w wyborach organu wykonawczego poparła innego kandydata, jak można domniemywać – Wojciecha Bakuna, w przypadku

którego rozdzielenie głosów wyniosło +71,1% (otrzymał o 4068 głosów więcej niż komitet, z którego kandydował).

Oprócz głosowania strategicznego drugim wyjaśnieniem jest, jak się wydaje, kampania wyborcza. Wspomniana procedura rejestracji kandydatów na urząd wykonawczy powoduje, że w przypadku niektórych kandydatów zgłaszanych przez komitety wyborcze wyborców kandydowanie do organu stanowiącego to wyłącznie spełnienie formalnych wymogów. Kandydaci ci ani nie prowadzą później szczególnie aktywnej kampanii wyborczej, ani nie angażują w nią dużych sił i środków, w przeciwieństwie do partii politycznych, których kandydaci zarówno mogą być bardziej rozpoznawalni, jak i prowadzą bardziej dynamiczną kampanię, przyciągając tym samym zainteresowanie wyborców. Trzeciego wyjaśnienia można poszukiwać w samym akcie głosowania, w którym wyborcy otrzymują różne karty do głosowania i mogą z jednej strony udzielać indywidualnego poparcia kandydatowi w wyborach na urząd prezydenta, a z drugiej konsekwentnie wspierać te same ugrupowania w wyborach organów stanowiących, w tym przypadku rady miasta i sejmiku województwa, w pewnym stopniu nie wiążąc z sobą obu głosowań na poziomie gminy. W tym obszarze część głosów może mieć również charakter przypadkowy, wynikający z nie do końca właściwego rozeznania w strukturze samorządu terytorialnego w Polsce.

Wymienione powyżej wyjaśnienia traktowane są jako główne, ale nie jedyne. Być może niektórzy wyborcy, celowo i świadomie wspierając kandydata w wyborach prezydenta miasta, jednocześnie głosują na inny komitet wyborczy w wyborach do organu stanowiącego, kierując się konkretnymi przesłankami, np. dążeniem do wzmocnienia kontroli piastuna funkcji wykonawczej. Jak wspomniano, problematyka ta wymaga jednak dalszych badań o innym charakterze niż opisane w artykule.

PODSUMOWANIE

Analiza wyników wyborów samorządowych przeprowadzanych w Krakowie w latach 2002–2018 oraz wyborów przeprowadzonych w dwudziestu miastach w wyborach w 2024 r. upoważnia do udzielenia odpowiedzi na postawione na wstępie pytania badawcze oraz wskazania wyników testowania hipotez.

Odpowiedź na pierwsze pytanie badawcze jest twierdząca. Zjawisko rozdzielenia (rozproszenia) głosów występuje. Różnica liczby głosów oddawanych na kandydatów na prezydentów miast i komitety wyborcze, których byli kandydatami, jest na tyle wyraźna, że nie może być traktowana jako zjawisko incydentalne i przypadkowe. Nie odnotowano przypadku identycznego

poparcia dla kandydata i komitetu wyborczego, z którego kandydował. Różnice w liczbie rozdzielonych głosów były wprawdzie różne, ale w statystycznym ujęciu istotne. Warto również przypomnieć, że w niektórych przypadkach rozdzielenie głosów przekraczało albo zbliżało się do 100%, a więc kandydat otrzymywał o ponad 100% głosów więcej niż komitet wyborczy, z którego kandydował. Przykładowo – choć jest to przypadek skrajny – Piotr Krzystek w wyborach w 2024 r. w Szczecinie otrzymał o 58 937 głosów więcej niż popierająca go Koalicja Samorządowa (nadmieńmy, że nie można jej łączyć z Koalicją Obywatelską, która wystawiła własny komitet wyborczy). Łukasz Gibała w Krakowie otrzymał o 33 568 głosów więcej niż wystawiający go komitet wyborczy. Na drugim biegunie można umieścić Joannę Tomczyk kandydującą na urząd prezydenta Przemyśla, która otrzymała o 942 głosy mniej niż komitet wyborczy, którego była kandydatką – liczba głosów może nie wydawać się duża, ale biorąc pod uwagę ogólne liczby oddawanych głosów, stanowi to o 99,5% mniejsze poparcie.

Natomiast odpowiedź na drugie pytanie jest negatywna. Wyborcy wyraźnie głosują w sposób niekonsekwentny, a wskazane na wstępie powody przyjęcia procedury rejestracji kandydatów na prezydentów miast wiążące ją z rejestracją list kandydatów na radnych nie zostały potwierdzone w praktyce. Dzieje się tak zapewne dlatego, że z jednej strony decyzje wyborców cechują się pewnym stopniem nieprzewidywalności, a z drugiej wskazywane w dyskusji podczas prac legislacyjnych powody wynikały, jak się wydaje, raczej z pewnego wyobrażenia o decyzji w akcie głosowania niż z analiz zachowań wyborczych.

Przeprowadzona analiza doprowadziła również do weryfikacji obu hipotez badawczych: (1) wyborcy rzeczywiście rozdzielają w akcie głosowania swoje głosy między kandydatów na urząd wykonawczy i kandydatów do organu stanowiącego; (2) charakter komitetu wyborczego ma znaczenie dla decyzji wyborców. Stwierdzoną prawidłowością jest wyraźnie wyższe poparcie dla kandydatów deklarujących ponadpartyjność lub/i bezpartyjność, startujących pod szyldami komitetów wyborczych wyborców, niż dla samych komitetów. W przypadku kandydatów startujących z komitetów partyjnych prawidłowość jest odwrotna: zwykle uzyskują oni mniejsze poparcie niż komitety partyjne w wyborach do rad miast. Można także zauważyć, że wyborcy wyraźnie wykazują tendencję do dowartościowywania w większym stopniu indywidualnych kandydatów w rywalizacji o urząd wykonawczy w mieście niż komitetów wyborczych w wyborach do rad miast kosztem tych kandydatów.

BIBLIOGRAFIA

- Flis Jarosław. 2015. *Efekt książeczki*. W Jarosław Flis, Anna Frydrych, Adam Gendźwiłł, Bartłomiej Michałak, Jakub Rutkowski, Andrzej Rychard, Jarosław Zbieranek, *Co się stało 16 listopada? Wybory samorządowe 2014*, Warszawa: Fundacja Batorego.
- Nohlen Dieter. 2004. *Prawo wyborcze i system partyjny. O teorii systemów wyborczych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Piasecki Andrzej Konrad. 2006. *Menadżer i polityk. Wójt, burmistrz, prezydent miasta*, Kraków: Profesja.
- Raciborski Jacek. 1997. *Polskie wybory. Zachowania wyborcze społeczeństwa polskiego w latach 1989–1995*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Rymarz Ferdynand. 2007. „Grupowanie list kandydatów w wyborach samorządowych w 2006 r.”. *Przegląd Sejmowy* 2(79): 53–64.
- Sarnecki Paweł. 2003. *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*. Kraków: Zakamycze.
- Sieklucki Dominik. 2011. *Specyfika wyborów samorządowych na przykładzie Krakowa. W XX lat samorządu terytorialnego w Polsce. Doświadczenia – problemy – perspektywy*. Red. Janina Kowalik, Andrzej Bednarz. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Sieklucki Dominik. 2020. *System polityczny Republiki Federalnej Niemiec. W Systemy polityczne. Podręcznik akademicki, t. 2*. Red. Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

AKTY PRAWNE

- Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. 1998 nr 96 poz. 603).
- Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. 2002 nr 113 poz. 984).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. 2011 nr 21 poz. 112).

DOKUMENTY I DANE PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

- Wybory samorządowe w 2002 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2002ampnbspr> (dostęp 13.12.2024).
- Wybory samorządowe w 2006 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2006ampnbspr> (dostęp 13.12.2024).
- Wybory samorządowe w 2010 r., <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-samorzadowe-i-referenda-lokalne/wybory-samorzadowe-w-2010ampnbspr> (dostęp 13.12.2024).
- Wybory samorządowe w 2014 r., <https://samorząd2014.pkw.gov.pl/> (dostęp 13.12.2014).
- Wybory samorządowe w 2018 r., https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia#general_committee_stat (dostęp 13.12.2024).
- Wybory samorządowe w 2018 r., https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia/126100#results_vote_council (dostęp 13.12.2024).
- Wybory samorządowe w 2024 r., <https://samorząd2024.pkw.gov.pl/samorząd2024/> (dostęp 18.12.2024).

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Arkadiusz Wiśniewski odszedł z Platformy Obywatelskiej, Portal NTO, 21.11.2013, <https://nto.pl/arkadiusz-wisniewski-odszedl-z-platformy-obywatelskiej/ar/4589949> (dostęp 15.01.2025).
- Brzozowski Artur. *Platforma oddaje Wrocław walkowerem*, Wyborcza.pl, Wrocław, 14.03.2024, <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,30795509,platforma-oddaje-wroclaw-walkowerem-partia-tuska-nie.html#:~:text=W%20wyborach%20prezydenta%20Wroc%C5%82a-wia%20Koalicja%20Obywatelska%20nie%20udzieli,tym%20zdezorientowany%20-%20przynaje%20Bogdan%20Zdrojewski%2C%20pose%C5%82%20Platformy> (dostęp 15.01.2025).
- Jacek Majchrowski oficjalnie rozpoczął kampanię w Krakowie, Money.pl, 19.10.2006, https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artukul/jacek;majchrowski;oficjalnie;rozpoczal;kampanie;w;krakowie,31,0,194079.html (dostęp 16.12.2024).
- Majchrowski w koalicji z PO. Zapowiada zmiany w urzędzie, TVN24, <https://tvn24.pl/krakow/jacek-majchrowski-bedzie-rzadzil-z-platforma-obywatelska-w-krakowie-ra500693-ls3420709> (dostęp 16.12.2024).
- Pustułka Sabina. *Wybory samorządowe 2024. Koalicja Obywatelska podpisała porozumienie programowe z prezydentem Opola*, Wyborcza.pl Opole (dostęp 15.01.2025).
- Rajfur Maciej. *PO oficjalnie popiera Jacka Sutryka*, Gazeta Wrocławska, 5.04.2024, <https://gazetawroclawska.pl/po-oficjalnie-popiera-jacka-sutryka-wroclawska-koalicja-obywatelska-we-wroclawiu-idzie-do-wyborow-po-zmiane-w-urzedzie-miasta/ar/c1-18438253> (dostęp 15.01.2025).
- Ruch na Platformie*, „Dziennik Polski”, 16.09.2002, <https://dziennikpolski24.pl/ruch-na-platformie/ar/2343372> (dostęp 16.12.2024).
- Senderek Bartosz. *Jasna deklaracja Donalda Tuska: Jacek Sutryk ma nasze poparcie*, Wroclife, 19.03.2024, <https://wroclife.pl/artukul/4632/jasna-deklaracja-donald-tuska-jacek-sutryk-ma-nasze-oficjalne-poparcie> (dostęp 15.01.2025).
- Walczy po raz piąty o fotel prezydenta Krakowa. Kim jest Jacek Majchrowski?* Gazeta Prawna, 21.10.2018, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1312706,kim-jest-jacek-majchrowski-prezydent-krakowa.html> (dostęp 16.12.2024).
- Wiceprezydent – kandydat*, Wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/7,76842,1045792.html> (dostęp 14.01.2025).
- Wybory do rady miasta na prawach powiatu: wyniki głosowania i wyniki wyborów Miasto Kraków, województwo małopolskie Ponadpartyjny Komitet Wyborczy Wyborców „Przyjazny Kraków”, <https://wybory2002.pkw.gov.pl/grada/gw1/w12/m1261/k1603.html> (dostęp 16.12.2024).
- Wybory na prezydenta Rzeszowa. Znamy wyniki. Co z drugą turą?*, Wprost, 7.04.2024, <https://www.wprost.pl/wybory-samorzadowe-2024/11646826/wybory-2024-rzeszow-konrad-fijolek-powalczy-w-drugiej-turze-zmierzy-sie-z.html> (dostęp 15.01.2025).

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badań nad rozdzielaniem (rozproszeniem) głosów w wyborach samorządowych w Polsce. Możliwość wystąpienia tego zjawiska wynika z przepisów prawa wyborczego dotyczących rejestracji kandydatów – prawem zgłoszenia kandydata na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta dysponuje ten komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych gminy. Jednocześnie wyborcy nie są związani obowiązkiem głosowania na kandydata do objęcia organu wykonawczego i kandydatów do organu stanowiącego z tego samego komitetu wyborczego. Analiza objęła wybory w Krakowie z lat 2002–2018 oraz wybory przeprowadzone w dwudziestu miastach w 2024 r. Stwierdzono na ich podstawie, że zjawisko rozdzielania głosów występuje, jest znaczące ilościowo i ma związek przede wszystkim z typem komitetu wyborczego. Z reguły kandydat deklarujący bezpartyjność lub ponadpartyjność otrzymuje wyższe poparcie niż zgłaszający go komitet wyborczy, a kandydat partii politycznej lub koalicji partii politycznych niższe niż komitet wyborczy.

Słowa kluczowe: wybory, głosowanie, rozdzielanie głosów, rozproszenie głosów, samorząd terytorialny

THE PHENOMENON OF VOTE SEPARATION IN POLAND'S LOCAL ELECTIONS IN SELECTED CITIES – PRELIMINARY ANALYSIS OF THE SUBJECT MATTER (summary)

This article presents the results of research on vote separation (dispersion) in the local government elections in Poland. The opportunity for this phenomenon arises from the provisions of the electoral law on the registration of candidates – the right to register a candidate for governor, mayor or city president is granted to the electoral committee which has registered candidates for councillors in at least half of the electoral districts of the municipality. At the same time, voters are not obliged to vote for a candidate for the executive body and candidates for the legislative body from the same electoral committee. The analysis examined elections in Kraków from 2002 to 2018 and elections held in twenty cities in 2024. It was concluded that the phenomenon of vote splitting does exist, is quantitatively significant and is primarily related to the type of electoral committee. As a rule, a candidates declaring non-party status receives more votes than the electoral committee proposing them, while a candidate of a political party or a coalition of political parties receives less votes than the electoral committee.

Keywords: election, voting, vote separation, vote dispersal, local self-government